

Khaled Abou El Fadl, *The Palestine Sermons*

ed. Josef Linnhoff, Ohio: Usuli Press, 2024, 303 sayfa.
ISBN: 9781957063188

AYŞEGÜL ŞİMŞEK*

The Palestine Sermons, University of California Los Angeles'ta (UCLA) hukuk profesörü olan Khaled Abou El Fadl'in 2018-2024 yılları arasında çeşitli tarihlerde verdiği ve Filistin meselesi etrafında şekillenen yirmi beş hutbe ile belediye meclisi konuşmasından oluşan bir derlemedir. Klasik İslamî ilimler eğitiminden geçmiş, akademik çalışmalarını ise ağırlıklı olarak İslam hukuku alanında sürdüren yazarın en çok bilinen eserleri arasında *Rebellion and Violence in Islamic Law* (Cambridge University Press, 2001), *Speaking in God's Name: Islamic Law, Authority and Women* (Oneworld, 2001) ve *Reasoning with God: Reclaiming Shari'ah in the Modern Age* (Rowman & Littlefield, 2014) zikredilebilir.

Akademisyen ve din âlimi kimliğinin bir arada bulunması, Türkiye'de özellikle İlahiyat çevrelerinde alışıldık bir durum olsa da Batı'da bunun oldukça nadir bir eşleşme olduğunu söylemek yanlış olmaz. Abou El Fadl, Türkiye'de yeterince tanınmamakla birlikte Amerika'daki bu istisnâî isimlerden biridir. Onun cuma hutbelerinde Müslümanlığın ritüel boyutunun ötesinde bir dünyayı anlamlandırma biçimi olduğu vurgusu ve etik yönü ön planda İslamî bilinç inşası amacı göze çarpar. Bu hutbelerden seçmeler, daha önce *The Prophet's Pulpit: Commentaries on the State of Islam* başlığı ile üç cilt olarak yayımlandı.¹ *The Palestine Sermons* ise bu serinin ardından gelen tematik bir derlemedir. Filistin meselesini sıklıkla minbere taşıyan Abou

* Dr. Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü / Research Assistant, PhD, Marmara University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences. İstanbul, Türkiye. ORCID: 0000-0002-0182-7240; e-posta: aysegul.simsek@marmara.edu.tr

1 Abou El Fadl, Khaled, *The Prophet's Pulpit: Commentaries on the State of Islam*, ed. Josef Linnhoff, I-III, Ohio: Usuli Press, 2022-2024.

DOI: 10.26570/isad.1880837 • Gelis/Received 20.10.2025 • Kabul/Accepted 25.11.2025

Atıf/Citation Şimşek, Aysegül, "Khaled Abou El Fadl, *The Palestine Sermons*", *İslam Araştırmaları Dergisi*, 55 (2026): 353-356.

El Fadl'ın hutbeleri arasından temsil gücü yüksek olanlar, özenli bir seçme ve editöryal süreçten geçerek bu kitapta bir araya getirilmiştir.

Human Rights Watch sivil toplum kuruluşunun ilk müslüman danışma kurulu üyesi olan Abou El Fadl, özellikle Vehhâbî geleneğinin etkili olduğu ülkelerin emperyalizmle yakın temasını ve insan hakları ihlallerini sıkça hedef alması sebebiyle Suudi Arabistan'da eserleri yasaklanan, Mısır'da hapis ve işkenceye maruz bırakılan, ancak buna rağmen hutbelerinde siyasî meselelerden uzak durmak yerine müslüman kimliğinin siyasî bir tavır alış olmadan anlamını yitireceğini ısrarla vurgulayan bir isimdir.² Bu doğrultuda o, cuma namazının, günümüz Hristiyanlığındaki pazar âyininin farklı olarak, cemaatin hayatın gerçeklerinden kaçtığı bir rahatlama anı değil; müslümanların bir araya gelerek durum değerlendirmesi yaptığı bir muhasebe vesilesi olduğunun altını çizer (s. 12).

Eserin öncelikli hedef kitlesinin, yazarın kendisi gibi Batı'da yaşayan müslümanlar olduğu söylenebilir. Bu hutbelerin ait olduğu bağlam, standartlaştırılmış hutbelere alışık olduğumuz Türkiye tecrübesinden oldukça farklıdır. Zira Amerika Birleşik Devletleri'nde camiler üzerinde otorite sahibi ortak bir kurumun olmayışı, her bir cemaatin farklı bir hutbeye muhatap olmasını da beraberinde getirir. İlk nesil göçmenlerin Batı'da sessizce var olma ve kabul görme çabasının artık yeni kuşaklarca kırılması gerektiğinin farkında olan yazar, bu yönde verilecek tavizlerin gençlerde uyandıracığı tatminsizliğin, onları İslam'dan uzaklaştıracağına sıklıkla dikkat çeker. Bu yönüyle o, apolojetik veya konformist tutumlardan kaçınan ilkeli bir Müslümanlık çağrısı yapar.

Kitabın dinî içerikli bir metin olmasının ötesinde aynı zamanda güçlü bir kolonyalizm ve emperyalizm eleştirisi sunduğu da gözden kaçırılmamalıdır (bk. chapter 11, chapter 20, chapter 23). Bu sebeple eser yalnızca müslümanların dinî uyanışına değil, Filistin meselesine dair derinlikli bir perspektif arayan herkese hitap etmektedir. Yazarın Filistin hakkındaki ilgisi ve birikimi, onun referans yaptığı olaylarda kendini gösterir: Filistinli gazeteci Shireen Abu Akleh'nin Batı Şeria'da İsrail güçleri tarafından öldürülmesi (chapter 9), İsraili işgalcilerin Mescid-i Aksâ'yı yıkma planları (chapter 10), İsrail ile başta Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere çeşitli müslüman ülkeler arasında normalleşme süreci başlatan Abraham Accords/İbrahim Anlaşmaları (chapter 11), Birleşik Arap Emirlikleri'nin Kudüs'te Filistinliler'den mülk alıp İsraililer'e satmak suretiyle Kudüs'ün işgalciler

2 Yazarın hayatı ve düşünce dünyası hk. ayrıntılı bilgi için bk. Josef Linnhoff, "Khaled Abou El Fadl: The Life and the Legacy," *The Promise of Shari'a: Studies in Honor of Professor Khaled Abou El Fadl*, ed. Rami Koujah - Josef Linnhoff, Berlin: De Gruyter, 2025, s. 227-253.

tarafından ele geçirilmesine aracılık etmeleri (s. 82), Suudi Arabistan yönetiminin Harem’de Gazze için dua eden müslümanları tutuklatması (s. 222), yine Suudi Arabistan’ın Trump’ın damadı Jared Kushner’a yaptığı 2 milyar dolarlık ödeme aracılığı ile İsrail’de dolaylı yatırım yapması (s. 69), Amerika Birleşik Devletleri’nde Filistin yanlısı öğrenci protestoları (chapter 25) bu örneklerden bazılarıdır. Bu atıflar, tarihsel bağlamı güçlendirdiği gibi geleceğe dönük bir tanıklık işlevi de görmektedir. Hutbelerin entelektüel düzeyinin yüksek olması, mesajın dinleyicilere ve okuyuculara ulaşması için bir engel ya da zorlaştırıcı bir faktör olmamakta; aksine içselleştirilmesini kolaylaştıran bir derinlik sağlamaktadır.

Eserdeki hutbelerin birçoğunun halen devam eden Gazze soykırımı için dönüm noktası kabul edilen 7 Ekim 2023’ten erken tarihli olduğu da dikkatten kaçmamalıdır; çünkü bu, yazarın Filistin’i sadece büyük katliamlar olduğunda gündeme getirmenin ötesinde sürekli bir vicdanî sorumluluk olarak ele aldığını göstermektedir. Bu hutbelerin incelikli ve etkileyici yönlerinden biri de zulüm altındaki kişilerin isimleriyle anılmasıdır. Özellikle Batı medyasında müslüman mağdurların istatistik düzeyine indirgenmesine karşılık Abou El Fadl, hem Filistin’de hem de Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde zulüm gören birçok kişiyi isimleriyle zikrederek her birinin insanlığını, bireyselliğini ve mücadelesini görünür kılar (örnekler için bk. s. 63-64, 87, 167, 172, 177, 245, 257-258).

Eserin eleştirel tonu baskın olmakla birlikte bu yaklaşımın ümitsizlikle karıştırılmaması gerekir; zira yazara göre müslümanların mevcut durumunun iyileştirilmesi zor olsa da imkânsız değildir. Bunun için Abou El Fadl’ın belki de en dikkat çekici teklifi, hilafet kurumunun ihya edilmesi-dur. Ancak onun tasavvurundaki hilafet, emperyal ya da şekilci bir karakterde olmayan, müslümanların birliğini temsil eden sembolik bir kurumdur. Ona göre müslümanlar, diğerlerinin aksine sömürüye ve tahribe dayalı kapitalist bir ümmet olmamalı; Allah’ın isimlerinin yansıması olarak dünyaya ahlakî ve etik bir umut sunmalıdır (s. 72-4). Bu, aynı zamanda Abou El Fadl’ın Batı tarafından yaratılmış modern kurumların tarafsızlığına duyduğu eski inancını sorguladığı, bunların Batı’nın hiçbir zaman gerçek anlamıyla yüzleşmediği ırkçılık ve sömürgeciliği gizlemek için bir kılıf olduğunu yeni fark ettiği itirafıyla birlikte okunabilecek bir yaklaşımdır (s. 236). Ona göre müslümanların özgürlüğü bu yapılar üzerinden değil, kendilerini sömürgeci güçlerin işine yarayacak şekilde baskılayan despot yönetimlerden kurtularak sağlanabilir (s. 239).³

3 Abou El Fadl’ın düşünce yapısının son yıllarda geçirdiği dönüşüm hk. bk. Linnhoff, “Khaled Abou El Fadl”, s. 246-247.

Neticede *The Palestine Sermons* Filistin meselesinin çağdaş Müslümanlık ve insanlığın en fazla aciliyet gerektiren imtihanlarından biri olduğunu güçlü biçimde hatırlatan bir metindir. Eserin bu yönü, kimileri için sindirilmesi güç bulunarak hak ettiği ilgiye ulaşmasına engel olabilir; ancak Abou El Fadl'ın aktardığı şu çarpıcı anekdot eserin ruhunu veciz biçimde yansıtmaktadır: Kudüs'ün Haçlılar tarafından işgali sırasında Iraklı bir fakih, ramazan ayında Kudüs'e gider ve insanların önünde kasıtlı şekilde orucunu bozarak kadı huzuruna çıkarılır. Fakih, kendisini sorgulayan kadıya Kudüs için bir şey yapmamanın mesuliyetinin, oruç bozmanın mesuliyetiyle kıyaslanamayacak derecede ağır olduğunu yüksek sesle ifade eder (s. 9-10). *The Palestine Sermons* tarihin en görünür soykırımlarından biri sürerken "Müslüman âlimler bu süreçte ne dediler ve ne yaptılar?" sorusuna karşı en azından farz-ı kifâyeyi yerine getirir niteliktedir.

Son olarak, eserde yer alan hutbelerin seçimi, sıralaması, tekrarlardan arındırılması ve yeniden düzenlenmesinde editörün ince emeği farkedilmektedir. Gerekli yerlerde okuyucuyu yormayacak düzeyde eklenen dipnotlar bağlam, kişi ve olayları açıklayarak metni zenginleştirmiştir. Kitabın sonunda yer alan terimler sözlüğü ile seçme biyografiler bölümü, Arapça veya İslamî terminolojiye aşina olmayan okurlara kolaylık sağlamaktadır. Neticede ortaya çıkan, bilgilendirici olmanın yanı sıra okuması kolay, sade ve akıcı tematik bir metindir. İlgili okuyucular, Khaled Abou El Fadl'ın bu seride yer almayan diğer seçme hutbelerine online olarak ulaşabilirler.⁴